

แนวทางการปฏิบัติ

HIA Scoping

วิเคราะห์เปรียบเทียบ

เปรียบเทียบ ต่างประเทศ-ไทย

	ต่างประเทศ	ไทย
วัตถุประสงค์	ปกป้องสังคม	เพื่อให้ผ่านเกณฑ์
ระยะเวลา	นาน	สั้น
กลุ่มประชาชน	กว้าง	แคบ
กรอบประเด็น	กว้าง	เริ่มกว้าง

เปรียบเทียบ ต่างประเทศ-ไทย

	ต่างประเทศ	ไทย
การนำเสนอ ข้อมูลโครงการ	เพียงพอ หลายรูปแบบ	จำกัด
การจัดเวที	หลายครั้ง	น้อยครั้ง
งบประมาณ	มาก	น้อย
การประเมินผล	พึงพอใจพอควร	ไม่พึงพอใจ

Why ? การมีส่วนร่วมของสาธารณะในการ กำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินฯ

- เป็นเครื่องมือวัดระดับความห่วงกังวลของประชาชนต่อโครงการ
- คนต้องถึนรู้เรื่องพื้นที่ของตนดีที่สุด
- ประชาชนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะรู้ว่าตนจะ
ได้รับผลกระทบอะไร

Why ? การมีส่วนร่วมของสาธารณะในการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินฯ

- ประชาชนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะมีส่วนร่วมตัดสินใจ
- ลดปัญหาความขัดแย้ง เมื่อนำข้อเท็จจริงมาพิจารณารอบด้าน
- ทำให้เกิดการเรียนรู้ สร้างความสามารถในการดำรงชีวิตให้มีสุขภาพดี

แนวทางการปฏิบัติ

HIA Scoping

I. วัตถุประสงค์/ผลลัพธ์จากการ กำหนดขอบเขตฯ

→ ได้รายงานผลการกำหนดขอบเขตฯ

ซึ่งเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวและเป็นหลักประกัน
ด้านคุณภาพอย่างหนึ่งของกระบวนการประเมิน
ผลกระทบฯ

เนื้อหาในรายงาน

ควรประกอบด้วย

1. ความเป็นมา วัตถุประสงค์ และขั้นตอนการดำเนินงาน
2. ขอบเขตประเด็นผลกระทบที่สำคัญ ที่ได้จากการรับฟัง ข้อห่วงใยของสาธารณะ จากผู้เชี่ยวชาญ และจากข้อมูลหลักฐานต่างๆ
3. ผลกระทบด้านต่างๆ ที่สังคมเห็นว่าสำคัญ โดยอาจจะสรุปเป็นตาราง ดังนี้

ปัจจัยด้านต่างๆ	ผลกระทบ	ขนาด พื้นที่ และความรุนแรง	สิ่งที่ประชาชน ยังห่วงกังวลมาก	มาตรการที่ เจ้าของโครงการ ควรดำเนินการ
1. ทรัพยากรธรรมชาติ				
2. วัตถุอันตราย				
3. ของเสีย				
4. การรับสัมผัสมลพิษ				
5. อาชีพ การจ้างงาน				
6. ความสัมพันธ์ของชุมชน				
7. มรดกทางศิลปวัฒนธรรม				
8. กลุ่มเสี่ยงพิเศษ				
9. ระบบบริการสาธารณสุข				
10. สาธารณูปโภค				
11. อื่นๆ				

- 4. ขอบเขตพื้นที่และผู้ที่มีโอกาสได้รับผลกระทบสูง**
- 5. การจัดลำดับความสำคัญ**
 - 1) ผลกระทบที่มีความสำคัญสูง**
 - 2) ผลกระทบที่มีความสำคัญปานกลาง**
 - 3) ผลกระทบที่มีความสำคัญน้อย**
- 6. ผลกระทบที่มีมาตรการหรือกฎระเบียบอื่นๆ
รองรับอยู่แล้ว**
- 7. นโยบายระดับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ที่ควรส่ง
ต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณา เช่น
นโยบายหรือทิศทางการพัฒนาระบบพลังงาน
แผนแม่บทการพัฒนาชุมชนเป็นต้น**

8. แนวทางหรือวิธีการวิเคราะห์ (คาดการณ์/ประมาณการณ์) ผลกระทบ ที่กล่าวมา

- แหล่งข้อมูล
- วิธีรวบรวมข้อมูล
- วิธีวิเคราะห์ข้อมูล
- การมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ

9. มาตรการเพื่อจัดการผลกระทบเบื้องต้น (ที่ก็ต้องถูกประเมินผลกระทบด้วยเช่นกัน)

- มาตรการลดผลกระทบทางลบ
- มาตรการเพิ่มพูนผลกระทบทางบวก
- ข้อเสนอแนะหรือทางเลือกการพัฒนา

10. การบริหารจัดการกระบวนการประเมินผล กระทบด้านสุขภาพ

- ผู้รับผิดชอบดำเนินงาน (อาจจะมียหลายทีมได้)
- ระยะเวลา
- งบประมาณ
- การเผยแพร่และการสื่อสารสาธารณะ
- การจัดทำสัญญา (TOR)
- การปรับให้เข้ากับการทำ HIA แต่ละประเภท ได้แก่
 - 1) HIA ใน EIA
 - 2) HIA ของแผนพัฒนาหรือโครงการภาครัฐ
 - 3) HIA ตามมาตรา 11 ของ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ
 - 4) HIA โดยชุมชน

**II. ขั้นตอนการทำงานเพื่อกำหนด
ขอบเขตฯ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์
ดังกล่าว**

ขั้นตอนการทำงานและกระบวนการกำหนด ขอบเขตและแนวทางการประเมินฯ

- 1) การทบทวนและจัดทำเอกสารสรุป โครงการ
- 2) การแจ้งให้สาธารณชนทราบ
- 3) การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น อาจจะแบ่งเป็น
 - 3.1) Technical scoping
 - 3.2) Public scoping
- 4) การเปิดช่องรับฟังความคิดเห็นแบบอื่นๆ
- 5) การสำรวจหรือศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติม
- 5) การจัดทำข้อสรุปความคิดเห็นของสาธารณชน

จัดทำเอกสารสรุปโครงการพัฒนา

- 1) ข้อมูลโครงการ ที่ตั้ง สภาพสิ่งแวดล้อม
- 2) ขั้นตอนของโครงการ เช่น ขั้นตอนก่อสร้าง ขั้นตอนดำเนินการ ขั้นปิดโครงการ
- 3) กิจกรรมโครงการ เช่น การขนส่ง การจัดการของเสีย วัตถุอันตราย (มีรายการวัตถุอันตราย สารก่อกัมมะเร็ง ที่ต้องแจ้งตามกฎหมาย สิ่งแวดล้อม)
- 4) อันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจากโครงการ เช่น เสียง ฝุ่น รั่วสีย เป็นต้น
- 5) ข้อมูลการสัมผัสของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงที่อาจจะมีผลต่อการสัมผัสของมนุษย์
- 6) กลุ่มคนที่อาจได้รับผลกระทบ รวมทั้งคนงานและสาธารณชน
- 7) กลุ่มคนที่อาจมีความเสี่ยงเป็นพิเศษ เช่น เด็ก สตรีมีครรภ์ หรือ คนที่ไวต่อการได้รับอันตราย เป็นต้น

การจัดเวที

คุณสมบัติของผู้ที่จะมาจัดกระบวนการกำหนดขอบเขตฯ
ควรมีทักษะต่างๆ ดังนี้

- สามารถสืบค้นข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น (เกี่ยวกับโครงการและผลกระทบของโครงการ)
- สามารถสื่อสารสาธารณะ (พูด การเขียนและการออกแบบสื่อต่างๆ)
- สามารถดำเนินรายการ ที่สามารถทำให้ประชาชน เสนอความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่
- สามารถสร้างบรรยากาศในช่วงการจัดเวทีที่ทำให้เกิด ความเป็นมิตร และไม่น่าเบื่อ
- สามารถสรุปประเด็น

ลักษณะของกลุ่มประชากรที่ควรจะ เข้าร่วมกำหนดขอบเขตฯ

แบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

3.1 กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่

- ผู้เสนอโครงการ (ผู้รับผิดชอบโครงการ)
- ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ (key decision makers)
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- องค์กรสาธารณประโยชน์
- กลุ่มนักกรณรงค์เคลื่อนไหวทางนโยบาย

3.2 กลุ่มนักวิชาการ/วิชาชีพ/องค์กรในชุมชน ได้แก่

- ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านสุขภาพ เช่น ระบาดวิทยา พืชวิทยา เวชศาสตร์ชุมชน สุขากิจบาลสิ่งแวดล้อม อณามัยสิ่งแวดล้อม อาชีวอนามัย อาชีวเวชศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ แพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ เป็นต้น
- ผู้เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น วิศวกรที่เคยทำงานในเหมืองที่คล้ายกัน
- ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น
อย่างดี

3.3 ประชาชนที่อาจจะได้รับผลกระทบ ได้แก่

- ตัวแทนชุมชน
- ประชาชนที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงต่างๆ ที่ควรคำนึงเป็นพิเศษ เช่น ชนกลุ่มน้อย ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง คนว่างงาน คนยากจน พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว เด็กและเยาวชน
- ประชาชนและสาธารณชนทั่วไป แม้ว่าจะไม่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยตรง และอาจจะเป็นผู้ที่จะได้รับแต่ผลประโยชน์จากโครงการ (ก็ควรมารับทราบความทุกข์ของผู้ที่จะได้รับผลกระทบทางลบ และควรมีส่วนร่วมในการเสนอทางออกที่มีลักษณะเฉลี่ยทุกข์-เฉลี่ยสุข)

ช่องทางการรับฟังอื่นๆ

- ควรเปิดโอกาสให้สาธารณชนกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่มีโอกาสเข้าร่วมเวทีรับฟังความคิดเห็น สามารถเสนอความคิดเห็นของตนผ่านช่องทางอื่นๆ
- ควรแจ้งชื่อ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ อีเมล เว็บไซต์ ของตนให้สาธารณชนได้ทราบ เพื่อเป็นช่องทางการเสนอความคิดเห็นของตนได้

- **ควรรวบรวมความคิดเห็นของสาธารณชนที่มีต่อโครงการที่แสดงออกทางสื่อมวลชนต่างๆ เช่น บางคนอาจจะเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เพื่อแสดงความห่วงกังวลของตนเกี่ยวกับโครงการ และผลการสำรวจความคิดเห็นของสาธารณชน**

- ควรใช้วิธีการเชิงรุกหรือเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมไปด้วย เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่างๆ อย่างเพียงพอ เช่น การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) การจัดสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussions)

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ควรจะเข้าใจ
“เป้าหมาย” และ “ขั้นตอนมาตรฐาน” ของ
กระบวนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพใน
ภาพรวม

เป้าหมาย ของการประเมินผลกระทบ ด้านสุขภาพ

- เพื่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคน “ทั้งสังคม”
- เพื่อการ “อยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติ” “ไม่ทำร้ายหรือเอาเปรียบซึ่งกันและกัน”
- เพื่อ “มุ่งร่วมมือกันสร้างสรรค์สังคมไทยให้หน้าอยู่ทั้งในปัจจุบันและอนาคต”

**2. ผู้ที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ควรจะเข้าใจ
“เป้าหมาย” และ “ขั้นตอนมาตรฐาน” ของ
การกำหนดขอบเขตและแนวทางการ
ประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ**

- เป้าหมายสำคัญ ของการกำหนดขอบเขต และแนวทางการประเมินผลกระทบด้าน สุขภาพ ควรเป็นไปเพื่อ “การสร้างการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในการพัฒนา”

**3. คณะกรรมการกำกับทิศทางการ
ประเมินผลกระทบฯ ควรแต่งตั้งหรือ
มอบหมาย คณะอนุกรรมการหรือ
คณะทำงานเพื่อทำหน้าที่กำหนดขอบเขต
และแนวทางการประเมินฯ**

4. การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นที่ดี ควรจัดมากกว่าหนึ่งครั้ง เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ มีโอกาสเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นได้มากที่สุด

**5. ใช้คู่มือการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น
ของสาธารณชน เพื่อกำหนดขอบเขตและ
แนวทางการประเมินผลกระทบ ที่
คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติจัดทำขึ้น**

**6. ใช้ผู้ดำเนินรายการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น ที่มีทักษะด้านนี้สูง และมีการใช้สื่อและโสตทัศนูปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ
สร้างความเป็นมิตรได้ดี**

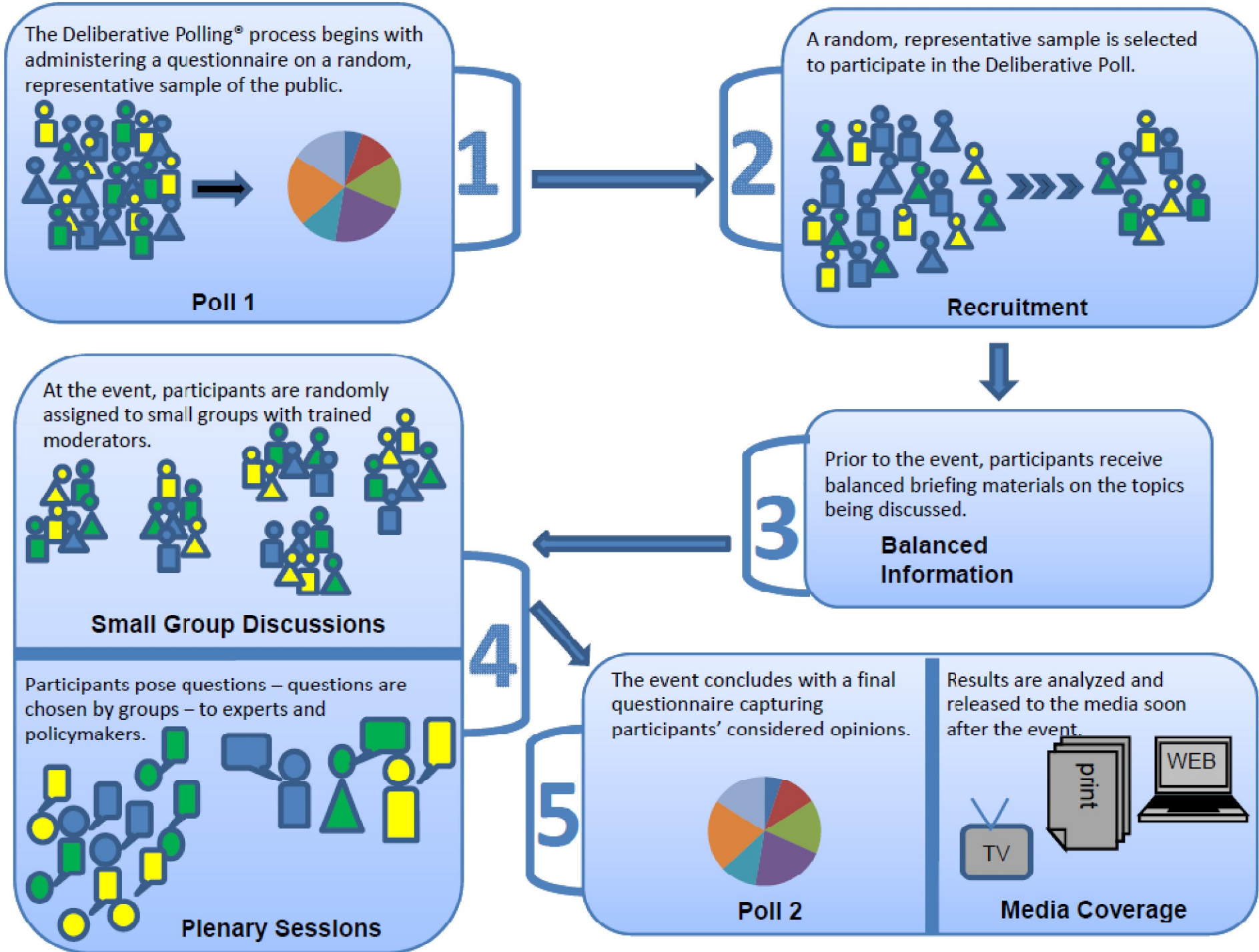
7. คณะทำงานควรแจ้งชื่อ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ อีเมล เว็บไซต์ ของตนให้สาธารณชนได้ทราบ เพื่อเป็นช่องทางการเสนอความคิดเห็นของตนได้

8. **คณะทำงาน**ควรใช้วิธีการเชิงรุกหรือเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมไปด้วย เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่างๆ อย่างเพียงพอ เช่น การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) การจัดสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussions) การสำรวจ (survey) เป็นต้น

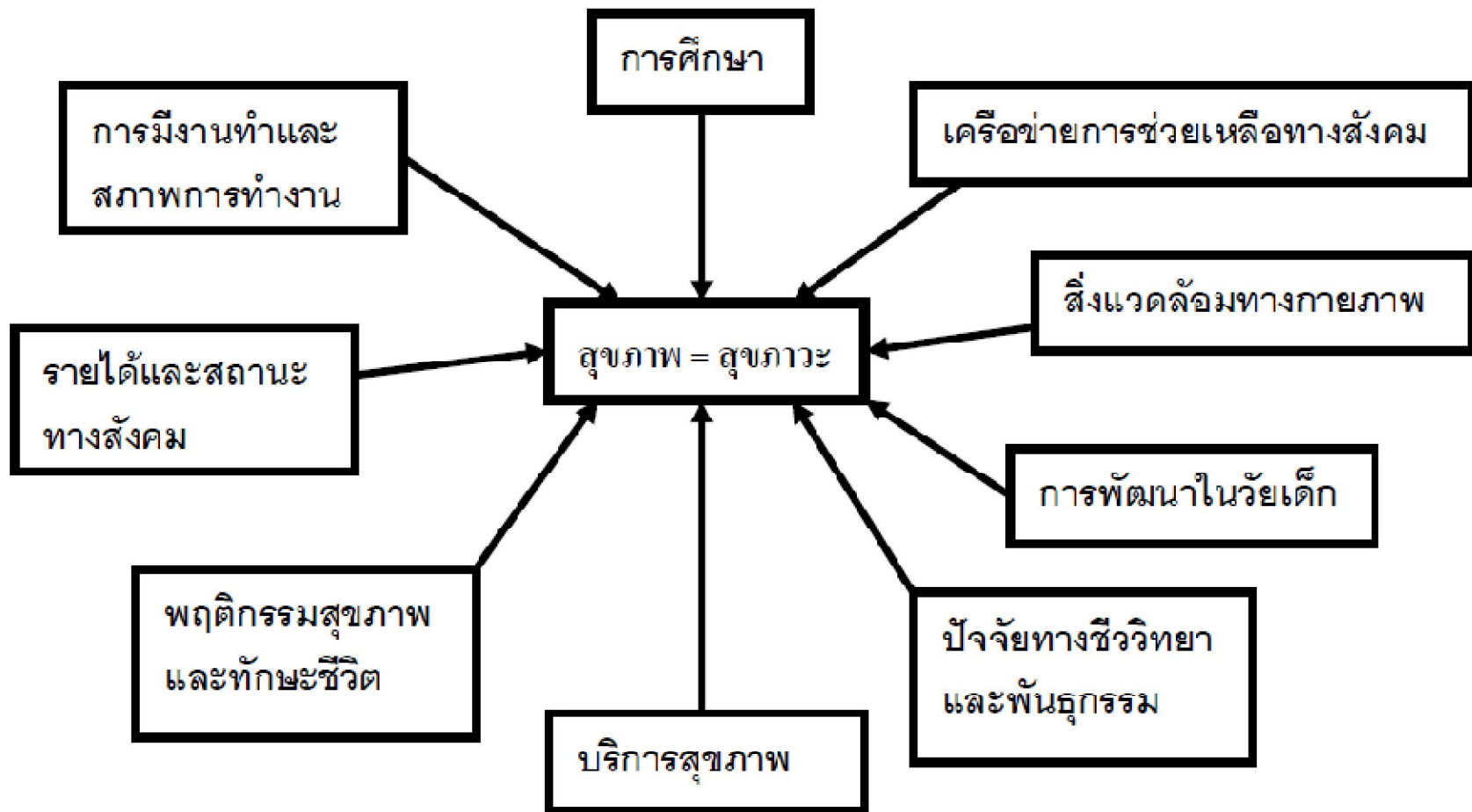
Deliberative Opinion Polls

(James Fishkin, 2008)

1. **Random sampling of population**
2. **Hold a conference**
3. **Experts present Pro vs Con**
4. **Small group discussions**
5. **Asking experts**
6. **Repeat steps 3 – 5**
7. **Poll (voting)**

9. ใช้กรอบแนวความคิดเรื่อง “ปัจจัยกำหนด สุขภาพ” (Determinants of Health)

Kwiatkowski, R.E., and Ooi, M. (2001)

10. สรุปข้อคิดเห็นของประชาชนเป็น เอกสารในรูปแบบตาราง เพื่อให้อ่าน ง่าย

ปัจจัยด้านต่าง ๆ	ผลกระทบ	ขนาด และความ รุนแรง	มาตรการลด ผลกระทบทางลบ	มาตรการเพิ่มพูน ผลทางบวก
1.ทรัพยากรธรรมชาติ				
2.วัตถุอันตราย				
3.ของเสีย				
4.การรับสัมปตมลพิษ				

**12. ควรกำหนดตัวชี้วัดและออกแบบวิธีเก็บ
รวบรวมข้อมูล (เชิงปริมาณหรือเชิง
คุณภาพ) เพื่อตรวจสอบว่า การจัด
กระบวนการกำหนดขอบเขตฯ บรรลุ
เป้าหมายหรือไม่**

ตัวอย่างคำถาม

- ... ท่านคิดว่าเจ้าของโครงการให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการอย่างเพียงพอหรือไม่...
- ...ท่านคิดว่าเจ้าของโครงการดำเนินการอย่างโปร่งใสและจริงใจหรือไม่...
- ...ท่านคิดว่าท่านได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็นอย่างเต็มที่หรือไม่...

ฯลฯ

สรุป

คุณสมบัติของกระบวนการที่ดี

- เปิดกว้าง
- เปิดเผย
- จริงใจ
- ให้เวลา
- หาความรู้รอบด้าน

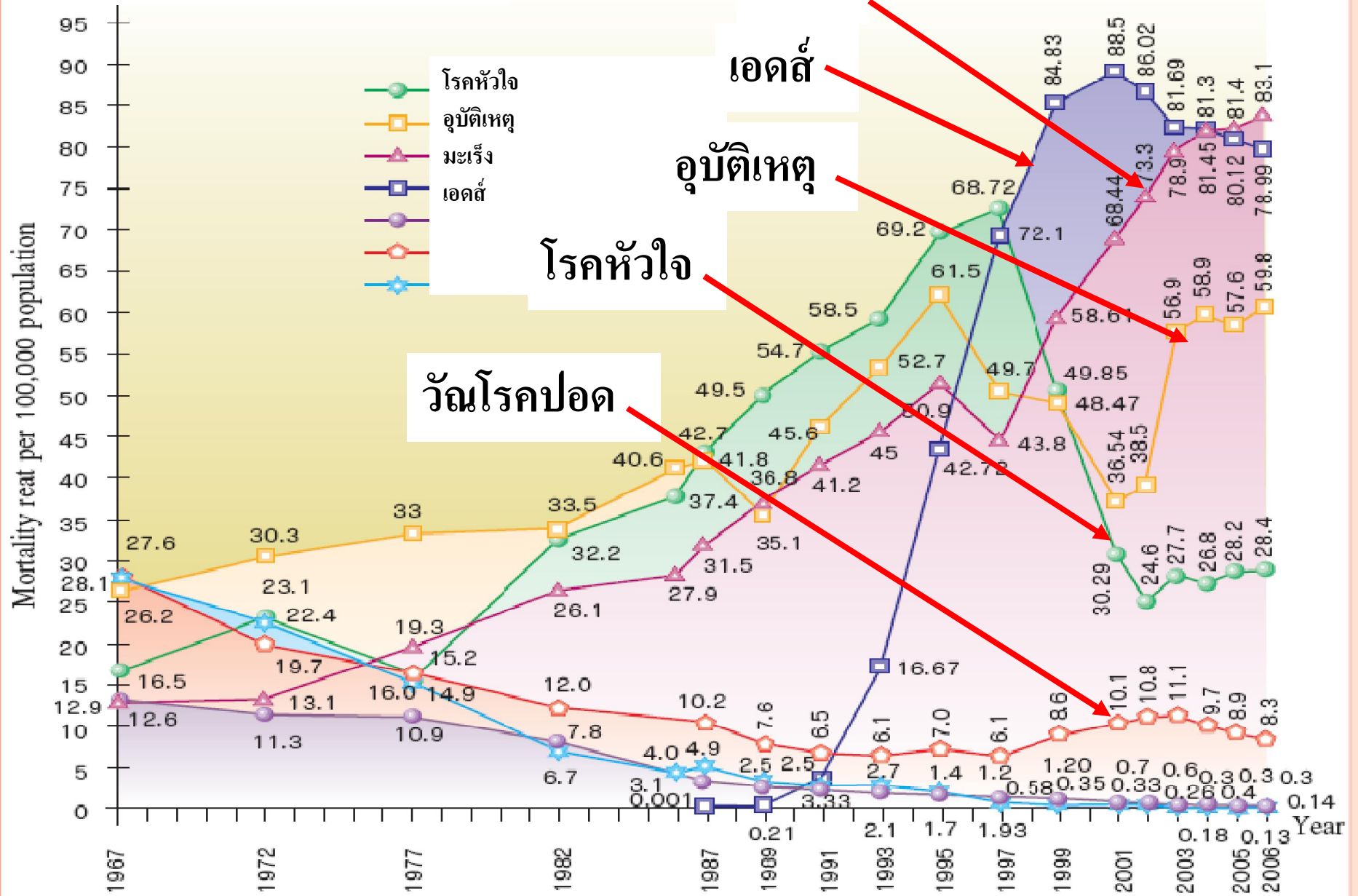
หาความสมดุล

- สมดุลระหว่าง ผู้เชี่ยวชาญ กับ ชาวบ้านธรรมดา
- โครงการเล็ก กับ โครงการใหญ่
- จำนวนคนได้รับผลกระทบ น้อย – มาก
- ใครควรเข้าร่วม ต้องใช้ระบบตัวแทนหรือไม่
- เป็นตัวแทนจริงหรือไม่ เลือกมาอย่างไร
- คนได้ประโยชน์ หรือ คนเสียประโยชน์

**“ปัญญาภาคพลเมือง
(civic intelligence)”**

ปัจจุบันคนไทยตายด้วยโรคมะเร็งเป็นอันดับ
หนึ่ง ประมาณ 60,000 คนต่อปี จึงควร
รายงานสารเคมีและปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิด
โรคมะเร็ง

สาเหตุการตาย พ.ศ. 2514 - 2549

สารเคมีและชนิดของโรคมะเร็ง

สารเคมี	ชนิดของโรคมะเร็ง
Arsenic, chromium and nickel Chlorination byproducts such as trihalomethanes	กระเพาะปัสสาวะ, ปอด, ผิวหนัง กระเพาะปัสสาวะ
Asbestos	กล่องเสียง, ปอด, mesothelioma, กระเพาะอาหาร
Silica	ปอด
Aflatoxin contamination on nuts	ตับ
Petrochemicals and combustion products, including motor vehicle exhaust and polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs)	กระเพาะปัสสาวะ, ปอด, ผิวหนัง
Pesticide exposures	สมอง, Wilms' tumour, เม็ดเลือดขาว, มะเร็งต่อมน้ำเหลืองชนิด non-Hodgkin's lymphoma
Reactive chemicals such as vinyl chloride	ตับ, เนื้อเยื่ออ่อนเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน (soft tissue sarcoma)

สารเคมีที่ควรแจ้ง เช่น...

- arsenic,
- chromium
- nickel,
- trihalomethanes ,
- Asbestos ,
- Pesticide,
- polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs)
- ฯลฯ